

§ 98

Yttrande över remiss - "En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem" (SOU 2025:14)

Ärendenr M-2025-1830

Miljö- och byggnadsnämndens beslut

Miljö- och byggnadsnämnden beslutar att anta avdelning miljö och byggs synpunkter som sina egna med antaget tillägg och avge nedanstående som Luleå kommuns svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanfattning av ärendet

Regeringskansliet, Klimat- och näringslivsdepartementet har remitterat betänkandet En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem (SOU 2025:14) till Luleå kommun. Remissvaren ska ha kommit in senast den 31 augusti 2025. Kommunstyrelseförvaltningen har översänt remissen till miljö- och byggnadsnämnden för handläggning. Miljö- och byggnadsnämnden svarar direkt till Klimat- och näringslivsdepartementet med kopia till kommunstyrelseförvaltningen på grund av kort svarstid.

I betänkandet föreslås några åtgärder, exempelvis:

- Vandelsprövning vid prövning av tillstånd och anmälningsärenden samt i samband med att någon tar över en tillståndsgiven eller anmäld verksamhet, och om någon ny person med betydande inflytande tillkommer.
- Samverkan på nationell nivå med Polismyndigheten som ansvarig, samt på regional nivå med länsstyrelserna som ansvariga.
- Renodling av straffrätten där de brottsbekämpande myndigheternas resurser inriktas på den allvarliga miljöbrottsligheten, sanktion för andra otillåtna förfaranden beslutas i form av en miljöstraffsavgift.
- En ny miljöstrafflag ersätter 29 kapitlet miljöbalken och ett nytt avfallsbrott införs som komplement till bestämmelsen om miljöbrott.

Avdelning miljö och bygg har tagit del av förslagen och tillstyrker dessa. Det är viktigt med tillsynsvägledning gällande (för tillsynsmyndigheten) nya frågor som vandelsprövningen samt den utökade användningen av miljöstraffsavgifter om denna genomförs enligt förslaget.

Avdelning miljö och bygg har föreslagit miljö- och byggnadsnämnden besluta att anta avdelning miljö och byggs synpunkter som sina egna och avge nedanstående som Luleå kommuns svar till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanträdet

Avdelning miljö och bygg föredrar ärendet.

Berndt Hällgren (S) föreslår tillägga följande, under rubriken Luleå kommuns yttrande, tillägg framgår i kursiv stil: *Miljö- och byggnadsnämnden anser att ordet vandel/vandelsprövning ersätts med lämplighet/lämplighetsprövning.*

Nicklas Kemppainen (KD) och Fredrik Wiberg (M) föreslår bifalla avdelning miljö och byggs förslag.

Beslutsgång

Ordföranden ställer avdelning miljö och byggs förslag under proposition och finner att miljö- och byggnadsnämnden bifaller förslaget.

Ordförande ställer därefter Berndt Hällgrens tilläggsförslag under proposition och finner att miljö- och byggnadsnämnden bifaller förslaget.

Beskrivning av ärendet

Regeringen beslutade den 16 juni 2022 att uppdra åt en särskild utredare att se över sanktionssystemet i miljöbalken och hur miljöbrottsbekämpningen kan stärkas. Syftet med översynen är att säkerställa att det miljörättsliga sanktionsystemet är effektivt och att samhällets möjligheter att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra överträdelser av miljölagstiftningen förbättras. Genom tilläggsdirektiv den 5 oktober 2023 fick utredaren bl. a. i uppdrag att bedöma om, och lämna förslag som möjliggör att sanktionsavgifter kan påföras för mindre allvarliga överträdelser av miljölagstiftningen samtidigt som allvarligare överträdelser av samma regler är kriminaliserade, och lämna nödvändiga författningsförslag.

Bakgrunden till uppdraget är att miljöbrottsligheten är ett växande hot mot den globala säkerheten och en lönsam kriminell verksamhet, inom EU och över hela världen. Miljöbrottsligheten hotar överlevnaden av alla levande arter, har en enorm ekonomisk påverkan och är en växande kriminell sektor.

Uppdraget har bestått av fyra delar. Den första delen avser åtgärder för att förebygga miljöbrottslighet. Den andra delen avser åtgärder som förbättrar möjligheterna att upptäcka, utreda och lagföra miljöbrottslighet. Den tredje delen avser hur miljöstraffavgifter ska kunna användas i flera fall och innefattar

även en översyn av avgiftsnivåerna. Den fjärde delen avser hur miljöstraffrätten ska skärpas.

Ett exempel på en förebyggande åtgärd är så kallad vandelsprövning, dvs. en prövning av sökandens hederlighet, pålitlighet och integritet inom ramen för en tillståndsprövning. Utredningen bedömer att kraven på personlig lämplighet för den som vill bedriva tillståndspliktig eller anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet behöver skärpas för att effektivt motverka miljöbrottslighet. Till exempel ska tillstånd vägras om sökande är underårig, i konkurs, underkastad näringsförbud, har förvaltare, dömts till vissa brott med fängelse i straffskalan under de senaste fem åren eller inte visat skötsamhet i ekonomiska angelägenheter. Motsvarande ska också gälla för anmälningspliktig verksamhet, när någon tar över en tillståndsgiven eller anmäld verksamhet och om någon ny person med betydande inflytande tillkommer.

Miljöbrottslighet har i många delar blivit mer komplicerad och de kriminella känner inte lands- eller regiongränser. En effektiv bekämpning av miljöbrottslighet förutsätter därför en effektiv samverkan mellan brottsbekämpande myndigheter och tillsynsmyndigheter på olika nivåer. Samverkan på strategisk och operativ nivå behöver stärkas och förslaget är därför att Polismyndigheten ska ansvara för en nationell samverkansfunktion och länsstyrelserna för en regional samverkansfunktion. Den nationella samverkansfunktionen ska årligen ta fram en nationell lägesbild för miljöbrottsligheten, fungera som forum för erfarenhetsutbyte och kunskapsöverföring om miljöbrottslighet, och utbyta information och kunskap med de regionala samverkansfunktionerna.

Den regionala samverkansfunktionens uppdrag ska vara att löpande identifiera, kartlägga och analysera riskerna och metoderna för miljöbrottslighet i länet, årligen ta fram en regional lägesbild, fungera som forum för erfarenhet och kunskapsöverföring och utbyta information och kunskap med den nationella samverkansfunktionen.

Åtal om miljöbrottslighet förekommer sällan vilket gör att domare mycket sällan kommer i kontakt med miljöbrottslighet i den dömande verksamheten. Det finns behov av tillgång till kompetensutveckling i miljöstraffrätt för domare som dömer i sådana mål och Domstolsakademin bör erbjuda sådan utbildning i sitt kursutbud.

Den miljöbrottslighet som leder till lagföring är idag till stor del mindre allvarlig, samtidigt finns det starka indikationer på att det förekommer grov miljöbrottslighet med kopplingar till organiserad brottslighet. Sanktionssystemet behöver därför ses över.

Straffrätten behöver renodlas så att de brottsbekämpande myndigheternas resurser inriktas på den allvarliga miljöbrottsligheten. En sådan renodling kan i sin tur förväntas leda till att en sanktion för andra otillåtna förfaranden, i form av en miljöstraffsavgift, kommer att beslutas snabbare och i fler fall än vad som sker idag.

Utredningen utgår från att straff som utgångspunkt bör förbehållas förfaranden som kan orsaka påtaglig skada eller fara för skada på miljöbalkens primära skyddsintressen och för förfaranden där det krävs straff enligt en internationell förpliktelse. Utredningen föreslår en renodling av miljöstraffrätten genom en bred sanktionsväxling. Överträdelser av förvaltningsrättsliga krav ska omfattas av miljöstraffsavgifter och andra administrativa ingripanden, och miljöstraffrätten förfaranden som har en direkt eller mycket nära koppling till miljöbalkens primära skyddsintressen, eller som genomför internationella krav på straff.

Utredningen föreslår att det ska införas en ny miljöstrafflag som ska ersätta 29 kapitlet miljöbalken. Straffskalorna ska ses över och skärpas. Det föreslås vidare att ett nytt avfallsbrott ska införas som ett komplement till bestämmelsen om miljöbrott.

Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2026.

Luleå kommuns yttrande

Avdelning miljö och bygg har tagit del av, samt tillstyrker de förslag som lämnas i betänkandet. Samtidigt kan vi konstatera att det tillkommer nya arbetsmoment som kommer att innebära behov av kompetensutveckling och nya rutiner för hantering av handlingar som omfattas av sekretess med mera. Vandelsprövningen är ett sådant nytt moment, men även utredningarna om miljöstraffsavgift kan antas bli mer omfattande om förslagen genomförs. Det är därför viktigt med tillsynsvägledning om dessa frågor. Miljö- och byggnadsnämnden anser att ordet vandelsprövning ersätts med lämplighet/lämplighetsprövning.

Beslutsunderlag

- Sammanfattning av betänkandet En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem (SOU 2025:14), MBF Hid: 2025.857
- Avdelning miljö och byggs förslag gällande yttrande över remiss - "En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem" (SOU 2025:14), MBF Hid: 2025.856
- Presentation - Yttrande över remiss - "En skärpt miljöstraffrätt och ett effektivt sanktionssystem" (SOU 2025:14), MBF Hid: 2025.897

Beslutet skickas till

Kommunstyrelseförvaltningen

Klimat- och näringslivsdepartementet